

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 14^{ΗΣ} ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1994

ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗ ΔΙΑΝΝΕΛΙΔΗ

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΒΙΒΛΙΟΥ

‘Ο ‘Ακαδημαϊκός κ. **Μιχαήλ Σακελλαρίου**, παρουσιάζων τὸ βιβλίον

—*Macédoine de Philippe II à la conquête romaine, Paris, 1993, CNRS Editions*

—*Μακεδονία ἀπὸ τὸν Φίλιππο Β΄ ὡς τὴ ρωμαϊκὴ κατάκτηση, Ἀθήνα, 1993 Ἐκδοτικὴ Ἀθηνῶν*

—*Macedonia from Philipp II to the Roman Conquest, 1993, Princeton University Press, λέγει τὰ ἑξῆς:*

Ἔχω τὴν τιμὴ νὰ παρουσιάσω στὴν Ἀκαδημία Ἀθηνῶν τὴν ἑλληνικὴ ἀπόδοση ἔργου ποὺ κυκλοφόρησε ἐπίσης, συγχρόνως, στὴ γαλλικὴ καὶ στὴν ἀγγλική. Γιὰ τὴν πρωτοβουλία τῆς ἐκδόσεως χάριτες ὀφείλονται στὸν ἐκδοτικὸ οἶκο τοῦ Centre National de la Recherche Scientifique (τὸ γαλλικὸ Ἐθνικὸ Κέντρο Ἐπιστημονικῆς Ἑρευνας) καὶ στὸν κ. René Ginouviès, καθηγητὴ τῆς ἀρχαιολογίας στὸ Πανεπιστήμιο Paris X-Nanterre. Ὁ ἴδιος ἐπωμίσθηκε τὰ καθήκοντα ὑπευθύνου τῆς ἐκδόσεως καὶ τὰ διεκπεραίωσε ἀπὸ τὴ χάραξη τοῦ διαγράμματος καὶ τὴν ἐπιλογή τῶν συνεργατῶν μέχρι τέλους. Ὁ γαλλικὸς ἐκδοτικὸς οἶκος ζήτησε τὴ συνεργασία τῆς Ἐκδοτικῆς Ἀθηνῶν, ἐπειδὴ οἱ ἐκδόσεις της εἶναι εὐφήμεως γνωστὲς διεθνῶς, ἔχει στὸ ἐνεργητικὸ της βιβλία γιὰ τὴ Μακεδονία: *Μακεδονία, 4.000 χρόνια ἑλληνικῆς ἱστορίας καὶ πολιτισμοῦ, Φίλιππος Βασιλεὺς τῶν Μακεδόνων, Βεργίνα*, καὶ διαθέτει πλουσιότατη συλλογὴ εἰκονιστικοῦ ὑλικοῦ γιὰ τὴ Μακεδονία, μοναδικοῦ καὶ ἀρίστης ποιότητος. Ἡ Ἐκδοτικὴ Ἀθηνῶν ἀποδέχθηκε τὴν πρόταση τοῦ γαλλικοῦ οἴκου καὶ μετὴ σειρά της ἐπιδίωξε καὶ ἐπέτυχε τὴ συνεργασία ἀμερικανικοῦ ἐκδοτικοῦ οἴκου,

τοῦ Princeton University Press. Καί οἱ τρεῖς ἐκδόσεις ἐκτυπώθηκαν στήν Ἀθήνα, ἀπό τὰ ἐργαστήρια τῆς Ἐκδοτικῆς Ἀθηνῶν μέ καλλιτεχνική ἐπιμέλεια τοῦ κ. Richard Medioni, συνεργάτη τοῦ γαλλικοῦ ἐκδοτικοῦ οἴκου. Τό βιβλίο ἔχει 200 εἰκόνες, οἱ περισσότερες ἀπό τίς ὁποῖες εἶναι ἔγχρωμες ἀπεικονίσεις ἀρχαιολογικῶν χώρων, μνημείων καί φορητῶν ἀντικειμένων, οἱ δὲ ὑπόλοιπες σχέδια καί χάρτες.

Ὁ καθηγητής René Ginouves εἶναι ἓνας ἀπό τοὺς κορυφαίους ἱστορικούς τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς καί ρωμαϊκῆς ἀρχιτεκτονικῆς. Περιορίζομαι νὰ ἀναφέρω τὸ τελευταῖο μνημειῶδες ἔργο του: *Dictionnaire de l'architecture grecque et romaine* (ἔχουν ἐκδοθεῖ δύο τόμοι, ὑπὸ ἐκδοσὴ ὁ τρίτος). Θὰ προσθέσω ὅτι ἔχει πρωτοστατήσει στήν εἰσαγωγή τῆς πληροφορικῆς στήν κλασσικὴ ἀρχαιολογία καί ἔχει καταρτίσει, μαζί μέ τὴν καθηγήτρια Anne-Marie Guimier Sorbets, τράπεζα σχετικῶν δεδομένων. Ἔτσι ὠθήθηκαν οἱ εἰδικοί νὰ ἐκλεπτόνουν καί συστηματοποιήσουν τὴν ὁρολογία καί τίς ἀναλύσεις τους. Θὰ ἦταν μεγάλη παράλειψη, ἂν δὲν ἀφέρα καί τὸ γεγονός ὅτι ὁ καθηγητής René Ginouves ἴδρυσε στὸ Πανεπιστήμιο Paris X-Nanterre Ἴνστιτούτο ἀρχαίας ἱστορίας καί τέχνης καί ἐπέτυχε τὴ στέγασή του σὲ ἰδιαίτερο νεόδμητο κτίριο.

Ἀξία ἰδιαίτερης μνείας εἶναι ἐπίσης ἡ συμβολή, σὲ ἐπίπεδο ἐπιστημονικοῦ συντονιστῆ, τοῦ διδάκτορος Μιλτιάδη Χατζόπουλου. Ὁ κ. Μιλτιάδης Χατζόπουλος, διάδοχός μου στὴ διεύθυνση τοῦ Κέντρου Ἑλληνικῆς καί Ρωμαϊκῆς Ἀρχαιότητος στὸ Ἐθνικὸ Ἴδρυμα Ἑρευνῶν, εἶναι ἐκ τῶν κορυφαίων, διεθνῶς, ἐρευνητῶν τῆς μακεδονικῆς ἱστορίας. Ἔχει δημοσιεύσει πολλές μονογραφίες καί δεκάδες ἄρθρων καί εἶναι ὁ διαπιστευμένος τοῦ Bulletin Epigraphique γιὰ τὴν κριτικὴ παρουσίαση τῶν δημοσιευμάτων ποὺ ἀναφέρονται στὶς ἐπιγραφές ἀπὸ τὴ Μακεδονία. Διετέλεσε ἐπὶ δύο χρόνια ἐπισκέπτης καθηγητῆς στὸ Πανεπιστήμιο Paris X - Nanterre, ὅπου διηύθυνε διπλωματικὲς καί διδακτορικὲς ἐρευνες μέ μακεδονικὰ θέματα.

Ὁ καθηγητής R. Ginouves σημειώνει στὸν πρόλογό του: «Ἡ Μακεδονία μᾶς προσφέρει ἐδῶ καί μιὰ δεκαπενταετία, καί κάθε χρόνο περισσότερο, τὸν ἐκπληκτικὸ πλοῦτο τῶν ἀρχαιολογικῶν τῆς ἀνακαλύψεων, μερικὲς ἀπὸ τίς ὁποῖες ἀνανέωσαν τὴν ἀντίληψή μας γιὰ τὴν καλλιτεχνικὴ δημιουργία στὴν ἀρχαία Ἑλλάδα, καί μιὰ πλειάδα μελετῶν γιὰ τὴν ἀρχαία μακεδονικὴ ἱστορία». Ἔτσι, τονίζει ὁ ἴδιος, ἡ ἀρχαία Μακεδονία μπορεῖ αὐτόματα νὰ ἀποτελέσει θέμα ἑνὸς βιβλίου ποὺ ἀνὰ ἐνδιαφέρει τοὺς λάτρεις τῶν ἐξαιρετικῶν ἀρχαιολογικῶν ἀνακαλύψεων καί ἐκείνους ποὺ ἔχουν πάθος μέ τὴν ἱστορία, νὰ ἀρῆσει στοὺς θαυμαστὲς τῶν ὠραίων βιβλίων καί τῶν ὠραίων εἰκόνων καί νὰ χρησιμεύει στοὺς ἐκπαιδευτικούς καί στοὺς φαιτητές, νὰ προσφέρει μιὰ σύνθεση προσιτὴ στοὺς περιέργους ἀναγνώστες καί νὰ παρέχει στοὺς ἐρευνητὲς ὅσο τὸ δυνατόν περισσότερες πληροφορίες καί βιβλιογραφία, ἰδιαίτερα γιὰ τίς πρόσ-

φατες ανακαλύψεις». Ἡ Μακεδονία τοῦ καθηγητῆ R. Ginouvès καὶ τῶν συνεργατῶν του δίνει ἔκταση καὶ ἔμφαση σ' αὐτὲς τὶς ἀνακαλύψεις, ἀλλὰ δὲν περιορίζεται σ' αὐτὲς. Τὶς ὀργανώνει μέσα στὰ πλαίσια μιᾶς ἱστορίας πολιτιστικῶν συστημάτων, ἡ ὁποία διαρθρώνεται στὰ ἐξῆς κεφάλαια: «Ἡ ἀνάδυση τῆς Μακεδονίας», «Ἡ Μακεδονία τοῦ Φιλίππου Β'», «Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος καὶ οἱ Διάδοχοι», «Πόλεις καὶ ἱερὰ τῆς Μακεδονίας», «Οἱ μακεδονικοὶ τάφοι», «Μακεδονικὰ ἀναθήματα ἐκτὸς Μακεδονίας», «Τὸ τέλος τοῦ βασιλείου τῆς Μακεδονίας». Τὰ περισσότερα κεφάλαια συγκροτοῦνται ἀπὸ κείμενα διαφόρων συγγραφέων καὶ οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς συγγραφεῖς συμμετέχουν μὲ κείμενά τους σὲ δύο ἢ καὶ πλεονάζοντα κεφάλαια.

Οἱ συμβολὲς τῶν διαφόρων συνεργατῶν μποροῦν νὰ καταταγοῦν σὲ δύο κατηγορίες: σὲ παρουσιάσεις ἀρχαιολογικῶν χώρων καὶ σὲ συνθέσεις.

Οἱ παρουσιάσεις ἀρχαιολογικῶν χώρων ὑπογράφονται ἀπὸ τοὺς ἀνασκαφεῖς τους: τοῦ Δίου ἀπὸ τὸν καθηγητὴ Δημήτριο Παντερμαλή, τῆς Πέλλας ἀπὸ τὸν καθηγητὴ Ἰωάννη Ἀκαμάτη, τῆς Αἰανῆς ἀπὸ τὴν κ. Γεωργία Καραμήτρου-Μεντεσίδη, τῆς Σίνδου ἀπὸ τὴν κ. Αἰκατερίνη Δεσποῖνη, τῆς Ἀμφίπολης ἀπὸ τὴν κ. Καλλιόπη Πελεκανίδη. Πρόκειται γιὰ τὶς πιὸ περιεκτικὲς καὶ προχωρημένες συνόψεις τῶν μέχρι ὥρας ἀποτελεσμάτων τῶν ἀρχαιολογικῶν ἐρευνῶν ποὺ διεξάγονται σ' αὐτοὺς τοὺς χώρους.

Τὰ συνθετικὰ κείμενα καλύπτουν τὴν πολιτικὴ ἱστορία, τὴν ἱστορία τῆς τέχνης καὶ τὴ θρησκεία τῶν Μακεδόνων. Ἡ πολιτικὴ ἱστορία κατανεμήθηκε μεταξὺ τοῦ κ. Olivier Picard, ἄλλοτε διευθυντῆ τῆς Γαλλικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν καὶ τώρα καθηγητῆ στὸ Πανεπιστήμιο Paris-I, τοῦ κ. Μιλτιάδη Χατζόπουλου καὶ τοῦ ὁμιλοῦντος. Ἡ ἱστορία τῆς πρώιμης Μακεδονίας, καθὼς καὶ συμβολὲς ἀναφερόμενες σὲ πολιτικούς θεσμούς, στὴ θρησκεία καὶ στὴ γλῶσσα τῶν Μακεδόνων, ἀνατέθηκαν στὸν κ. Χατζόπουλο, ὁ ὁποῖος μὲ αὐτὴ τὴν εὐκαιρία παρουσιάζει στὸ γενικὸ κοινὸ συμπεράσματα πολυετῶν ρηξικελεύθων ἐρευνῶν του. Ὁ κ. O. Picard συνέγραψε τὴν ἱστορία τῆς Μακεδονίας ἐπὶ Φιλίππου, ἀλλὰ καὶ κείμενα γιὰ τὴ μακεδονικὴ νομισματοκοπία. Χάρη στὴν ἀπαραμίλλη γνώση ποὺ ἔχει τῶν νομισμάτων ἔλου τοῦ βόρειου ἑλληνικοῦ χώρου, ἀναδεικνύει τὴν πρωτότυπη συμβολὴ τῶν Μακεδόνων βασιλέων στὴν ἐν γένει ἑλληνικὴ παραγωγὴ νομισμάτων καὶ στὴ διάδοση τῆς νομισματικῆς οἰκονομίας. Ὁ ὁμιλῶν πραγματεύθηκε τὶς τύχες τῆς Μακεδονίας ἀπὸ τὸν Μεγάλον Ἀλέξανδρον ὡς τὴ ρωμαϊκὴ κατάκτηση.

Ὅλοι οἱ λόγοι συγκλίνουν γιὰ νὰ μνημονευθεῖ ὁ ἀείμνηστος Μανόλης Ἀνδρόνικος πρῶτος ἀπὸ τοὺς συγγραφεῖς κειμένων ἀναφερομένων σὲ θέματα τέχνης. Οἱ δύο συνθέσεις του, ἡ μία γιὰ τοὺς βασιλικοὺς τάφους τῆς Βεργίνας, ἡ ἄλλη γιὰ τοὺς μακεδονικοὺς τάφους ἐν γένει ἀπὸ τὴν ἀρχαϊκὴ ὡς τὴν ἑλληνιστικὴ ἐποχὴ εἶναι τὰ

ύστατα έγγραφα προϊόντα του. Ὁ καθηγητὴς René Ginouves συνέγραψε δύο μεγάλα κεφάλαια, τὸ ἓνα γιὰ τὴν πολεοδομία καὶ τὴν ἀρχιτεκτονικὴ τῆς Μακεδονίας, τὸ ἄλλο γιὰ τὰ μακεδονικὰ μνημεῖα ἐκτὸς Μακεδονίας, καὶ διάφορα μικρὰ γιὰ ἐπὶ μέρους θέματα ἢ γιὰ νὰ γεφυρώσουν ὀρισμένες μεταβάσεις. Τὰ μεγάλα κεφάλαια τοῦ κ. Ginouves εἶναι πρωτότυπες συνθέσεις μεγάλης ἀξίας. Ἡ καθηγήτρια Anne-Marie Guimier-Sornets μᾶς εἰσάγει στὶς κατοικίες τῶν Μακεδόνων, γιὰ νὰ μᾶς γνωρίσει τὰ πλαίσια τοῦ καθημερινοῦ τους βίου, ἰδίως τὰ μωσαϊκὰ δάπεδα καὶ τὴ γραπτὴ διακόσμηση τῶν τοίχων. Ἡ συγγραφέας μᾶς προτείνει τεχνολογικὰ ἀναλύσεις καὶ μᾶς δείχνει ὅτι ἡ πομπηϊανὴ διακοσμητικὴ τέχνη ἔχει μακεδονικὴ πρέλευση. Ἡ τόσο γνωστὴ μακεδονικὴ κεραμεικὴ τῶν ἐλληνιστικῶν χρόνων ἔχει ἀξιωθεῖ τῆς μελέτης τῆς καθηγήτριας Στέλλας Δρούγου. Ἐνδεικτικὴ τῆς ποιότητος τῶν ἐρευνῶν τῆς εἶναι ἡ σύνθεση ποῦ δημοσιεύεται στὸ παρουσιαζόμενον ἔργο.

Ἡ καθηγήτρια Lily Kahil ἔχει ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς ἐπιστημονικῆς δράσης τῆς συνδυάσει τὴ μελέτη τῶν ἀγγειογραφικῶν μὲ τὴ διερεύνηση μυθολογικῶν καὶ θρησκευτικῶν θεμάτων. Ἀπὸ χρόνια διευθύνει τὸ πασίγνωστο *Lexicon Iconographicum Mythologiae Classicae*. Μὲ τὴν ἀπαράμιλλη γνώση τῆς τοῦ ἀρχαίου ἐλληνικοῦ θρησκευτικοῦ ὕλικου διαγιγνώσκει καὶ τεκμηριώνει τὸν ἐλληνικὸ χαρακτήρα τῶν μακεδονικῶν λατρεῖων.

Ἡ πλούσια καὶ ἐνημερωμένη βιβλιογραφία τοῦ ἔργου θὰ ικανοποιήσει καὶ τὶς ἀνάγκες τῶν ἐπιστημόνων χρηστῶν αὐτοῦ τοῦ βιβλίου.